

ВІДГУК

на дисертацію Гненної Валентини Олегівни «Морфометричні параметри щитоподібної залози практично здорових чоловіків і жінок», яка подана до спеціалізованої вченої ради Д 05.600.02 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.01 – нормальна анатомія

Актуальність теми дисертації. Сучасне уявлення про проблеми нормології людини зумовлює особливу актуальність і спонукає до вивчення зростаючої ролі фундаментальних галузей медичної науки, в тому числі анатомії людини, фізіології та інтегративної антропології, що дозволяють визначити нормативи стану соматичної і вісцеральної сфер організму людини і встановити їх внутрішні взаємозв'язки. Тому винятково важливими є розробка і оцінка точності стандартів норми. Від того, наскільки коректні нормативи сонографічних параметрів залежить не тільки постановка діагнозу у конкретної людини, але також визначення наявності і ступеня важкості зобної ендемії у всій популяції, що населяє той чи інший регіон – шляхом масових досліджень різних за віком та статтю контингентів населення. Відповідно, існує безперечна необхідність розробки і впровадження в практику окремих для кожного регіону оціночних таблиць розмірів щитоподібної залози з урахуванням особливостей будови тіла людини.

З огляду на вищевказане, вивчення конституційних, вікових та статевих особливостей сонографічних параметрів щитоподібної залози практично здорових чоловіків і жінок Поділля першого зрілого віку та їх зв'язків з антропометричними й соматотипологічними показниками є актуальним і вкрай вагомим як для фундаментальних наук, так і для практичної медицини.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами. Робота зареєстрована як ініціативна наукова тематика, що

виконується у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова «Морфометричні параметри щитоподібної залози практично здорових чоловіків і жінок» (№ держреєстрації: 0116U005863). Дисертаційне дослідження є також фрагментом планової наукової роботи науково-дослідного центру Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова «Розробка нормативних критеріїв здоров'я різних вікових та статевих груп населення» (№ держреєстрації: 0109U005544). Тема дисертації затверджена на засіданнях Вченої ради медичних факультетів №1 та №2 Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова та Експертної проблемної комісії МОЗ і НАМН України «Морфологія людини».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, а також достовірність отриманих результатів дисертації базуються на достатньому фактичному матеріалі. В ході дослідження використовувались сучасні та адекватні меті і завданням сонографічні методи (для візуалізації та визначення параметрів щитоподібної залози); антропометричні та соматотипологічні (для встановлення особливостей будови і розмірів тіла); математичні (для статистичної обробки отриманих результатів та побудови моделей індивідуальних сонографічних параметрів щитоподібної залози). Це дозволило встановити особливості сонографічних параметрів щитоподібної залози чоловіків і жінок та визначити зв'язків цих параметрів з антропометричними й соматотипологічними показниками. Аналіз та статистична обробка цифрового матеріалу проведена з використанням сучасних комп'ютерних програм, що дозволило отримати переконливі, достовірні дані. Вони оприлюднені і дістали схвалення на наукових форумах та у періодичних наукових виданнях. Отримані В. О. Гненною результати досліджень відповідним чином зафіксовані, оброблені з використанням параметричних і

непараметричних методів статистичного аналізу та узагальнені в таблицях. Аналіз сучасного стану розробок в даному напрямку вітчизняними та закордонними дослідниками, узагальнення, аналіз та обговорення результатів досліджень проведені з використанням достатньої кількості джерел наукової літератури вітчизняних та закордонних авторів. Висновки дисертаційного дослідження відповідають поставленим завданням, мають об'єктивний характер, чітко випливають з матеріалів проведеної роботи, цілком логічні та привертають на себе увагу вагомою науковою новизною і практичною значущістю. Автореферат дисертації, стиль написання якого та форма подання відповідають загальним вимогам, докладно та об'єктивно відображає зміст і головні результати дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів. В ході дисертаційної роботи вперше встановлені вікові та статеві особливості сонографічних параметрів щитоподібної залози у практично здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку. При розподілі на різні вікові групи у чоловіків встановлено значно більшу кількість вікових відмінностей сонографічних параметрів залози, ніж у жінок. Доведено, що більшість сонографічних параметрів щитоподібної залози у чоловіків загальної та відповідних вікових груп достовірно більші, або мають тенденцію до більших значень, ніж у відповідних групах жінок. Встановлені особливості зв'язків сонографічних параметрів щитоподібної залози у практично здорових чоловіків і жінок Поділля загальної та відповідних вікових груп. Виявлені виражені статеві відмінності зв'язків між чоловіками та жінками загальної групи, а також між представниками відповідних вікових груп. Доведено, що найбільша кількість достовірних кореляцій з антропометричними та соматотипологічними показниками встановлена: у чоловіків загальної групи – з шириною часток та об'ємом часток і загальним об'ємом залози; у жінок загальної групи – з об'ємом часток і загальним об'ємом залози, площею поздовжнього перерізу часток і загальною площею перерізу залози та з товщиною часток; у чоловіків

22-25 років – з акустичною щільністю часток та з товщиною перешийка; у жінок 21-25 років – з товщиною та об'ємом лівої частки; у чоловіків 26-35 років – з шириною часток та з об'ємом часток і загальним об'ємом залози; у жінок 26-35 років – з площею поздовжнього перерізу часток і загальною площею перерізу залози та з товщиною часток, об'ємом часток і загальним об'ємом залози.

Уперше у здорових чоловіків і жінок Поділля різних вікових груп встановлено особливості відсоткового розподілу антропометричних і соматотипологічних показників, що найбільш часто входять до моделей сонографічних параметрів щитоподібної залози. Доведено, що у чоловіків 22-25 років найбільш часто до складу моделей входять обхватні й поздовжні розміри тіла, кефалометричні показники та товщина шкірно-жирових складок; у чоловіків 26-35 років – поперечні й обхватні розміри тіла, товщина шкірно-жирових складок і кефалометричні показники; у жінок 21-25 років – обхватні й поперечні розміри тіла та кефалометричні показники; у жінок 26-35 років – обхватні, поперечні й поздовжні розміри тіла, товщина шкірно-жирових складок і ширина дистальних епіфізів довгих трубчастих кісток кінцівок. Уперше виявлені відмінності величини сонографічних параметрів щитоподібної залози у практично здорових чоловіків і жінок Поділля різних соматотипів. Доведено, що при розподілі на різні соматотипи переважна більшість відмінностей встановлена у жінок. Причому, на відміну від чоловіків, більшість розбіжностей у жінок встановлена між представницями саме різних соматотипів. Найбільш виражені прояви статевого диморфізму сонографічних параметрів щитоподібної залози встановлені між представниками ендо-мезоморфного соматотипу.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, результати якого мають теоретичну цінність, оскільки вони поглиблюють і доповнюють дані щодо меж довірчих інтервалів і процентильного розмаху та вікових і

конституційних особливостей сонографічних параметрів щитоподібної залози у практично здорових міських чоловіків і жінок, а також в оцінці зв'язків цих параметрів із антропо-соматотипологічними показниками в загальних і різних вікових групах. Побудовані регресійні моделі індивідуальних сонографічних параметрів щитоподібної залози у чоловіків і жінок різних вікових груп, на що отримано деклараційний патент на винахід та подано заявку на нововведення. Для застосування результатів моделювання у практичній роботі лікарів розроблена комп'ютерна програма (отримано авторське свідоцтво на твір), яка дозволяє після введення відповідних антропометричних і соматотипологічних даних автоматично вираховувати належні індивідуальні сонографічні параметри щитоподібної залози.

Отримані результати використовуються в лекційних курсах та практичній роботі кафедр анатомії людини Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, ВДНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» та кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; а також в практичній роботі лікарів Вінницького обласного клінічного високоспеціалізованого ендокринологічного центру.

Характеристика розділів, оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертаційна робота викладена українською мовою на 232 сторінках (з них 143 сторінок основного тексту) і складається зі вступу, огляду літератури, розділу опису матеріалів і методів дослідження; результатів власних досліджень (містить 4 розділи), висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел, який налічує 206 найменувань (125 – кирилицею, 81 – латиницею) і додатків. Дисертаційна робота ілюстрована 34 рисунками, містить 46 таблиць. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 15 наукових праць (з них

6 самостійних), серед яких 7 статей в рекомендованих ДАК МОН України наукових фахових журналах (з яких 1 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз). 1 стаття опублікована у зарубіжному фаховому виданні (Польща). За матеріалами дисертаційної роботи одержано патент на корисну модель «Спосіб діагностики та лікування захворювань щитоподібної залози в залежності від особливостей будови тіла у чоловіків і жінок різного віку» (№ 109743) та авторське свідоцтво на твір «Комп'ютерна програма для визначення індивідуальних нормативних сонографічних параметрів щитоподібної залози «ThyroidNorm» (“ThyroidNorm”))» (№ 67718).

У «Вступі» (с. 5-12) автор розкриває актуальність теми, визначає мету та задачі дослідження, показує наукову новизну і практичне значення роботи, вказує де проведена апробація результатів дослідження та публікації. Аналіз достатньо широкого кола окреслених вище питань надав можливість зробити висновок про невирішені питання з даної проблеми.

У розділі дисертаційної роботи «Огляд літератури» (с. 13-28) автором вказані сучасні погляди про клінічне значення та проблеми визначення сонографічних параметрів щитоподібної залози в нормі і при патології, а також вікові, статеві, етнічні, індивідуально-типологічні і конституційні особливості ультразвукових параметрів щитоподібної залози.

У розділі дисертаційної роботи «Матеріали і методи дослідження» (с. 29-39) представлені дані щодо організації наукового дослідження, наведені основні відомості про сонографічний, антропометричний, соматотипологічний та статистичний методи досліджень. Одержані результати є достовірними внаслідок забезпечення високої кількісної та якісної репрезентативності досліджень що проводились, завдяки застосуванню під час формування груп порівняння поширених у сучасній практиці статистичних і логічних підходів. Високий рівень достовірності визначається достатнім обсягом проведених досліджень і застосуванням адекватних поставленим цілям методів статистичної обробки з

використанням методів описової статистики та параметричних і непараметричних підходів до оцінки одержаних результатів.

Результати власних досліджень дисертаційної роботи складаються з 4 розділів. У розділі «Сонографічні параметри щитоподібної залози у здорових чоловіків і жінок загалом та різних вікових груп» (с. 40-53), які містять 15 рисунків, встановлені межі довірчих інтервалів та процентильного розмаху сонографічних параметрів щитоподібної залози. Встановлені як вікові особливості змін величини даних показників, так і виражені прояви статевого диморфізму.

Розділ «Сонографічні параметри щитоподібної залози у здорових чоловіків і жінок різних соматотипів» (с. 54-71) містить 15 рисунків, в ньому подаються дані щодо встановлених меж процентильного розмаху сонографічних параметрів щитоподібної залози у практично здорових міських чоловіків та жінок Поділля в залежності від соматологічних особливостей. Виявлені як особливості різниці величини розмірів щитоподібної залози між чоловіками, або жінками різних соматотипів, так і прояви статевого диморфізму.

У розділі «Кореляції сонографічних параметрів щитоподібної залози з антропометричними і соматотипологічними показниками здорових чоловіків та жінок загалом і різних вікових груп» (с. 72-91) встановлені особливості зв'язків між сонографічними показниками щитоподібної залози практично здорових міських чоловіків і жінок загальної і різних вікових груп та антропометричними і соматотипологічними параметрами тіла. Найбільша кількість достовірних зв'язків встановлена у жінок загальної групи та чоловіків 26-35 років, а найменша – у чоловіків 22-25 років і жінок 21-25 років. Спостерігаються виражені прояви статевого диморфізму зв'язків як між загальними, так і між відповідними віковими групами чоловіків і жінок.

Розділ «Моделювання індивідуальних ультразвукових параметрів щитоподібної залози у чоловіків і жінок загалом та різних вікових груп в

залежності від особливостей будови тіла» (с. 92-106) містить 13 побудованих регресійних моделей у чоловіків і 11 побудованих регресійних моделей у жінок. Лише у чоловіків і жінок відповідних вікових груп (до 25 і від 26 до 35 років) побудовані регресійні моделі індивідуальних сонографічних розмірів щитоподібної залози в залежності від особливостей будови тіла, що мають коефіцієнт детермінації вищий за 0,50. Найбільша кількість моделей побудована у практично здорових чоловіків 26-35 років (11 моделей із 15 можливих), а найменша – у практично здорових чоловіків 22-25 років (2 моделі з 15 можливих). У практично здорових жінок різних вікових груп побудовано майже однакову кількість моделей – відповідно 5 у жінок 21-25 років і 6 у жінок 26-35 років. У більшості випадків, незалежно від статі й віку, до моделей найчастіше входять обхватні та поперечні розміри тіла.

Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» (с. 107-138) та висновки (с. 139-142) дисертації цілком органічно впливають з матеріалів дослідження, відображають його результати, відзначаються логічністю та привертають на себе увагу науковою новизною і практичною значимістю. 6 висновків дисертації є науково-обґрунтованими, мають чіткий зв'язок з фактичними даними і відповідають меті і завданням дисертаційної роботи. На основі результатів дисертаційного дослідження в розділі практичних рекомендацій для практично здорових чоловіків і жінок Подільського регіону України пропонується використовувати встановлені межі довірчих інтервалів сонографічних показників щитоподібної залози.

В додатках представлено 42 таблиці.

Зміст автореферату відповідає основним положенням та структурі дисертації.

Відповідність дисертації профілю спеціалізованої вченої ради. Дисертаційне дослідження В.О. Гненної, що подане до офіційного захисту, в повній мірі відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 05.600.02 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова та

вимогам паспорту спеціальності 14.03.01 – нормальна анатомія.

Рекомендації з подальшого використання результатів дисертаційної роботи та доцільність продовження відповідних досліджень. Результати, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи можуть бути впроваджені до навчального процесу та наукової роботи кафедр анатомії людини, топографічної анатомії та оперативної хірургії, ендокринології вищих медичних навчальних закладів України та інших країн. Одержані дані важливі для морфологів, практичних лікарів і можуть в подальшому впроваджуватися у практичну діяльність відповідних закладів.

Зауваження і побажання, дискусійні питання. Зміст дисертації відповідає темі дослідження і розкриває її суть. Дисертаційна робота оформлена згідно вимог Міністерства освіти і науки України, написана українською мовою, ілюстрована достатньою кількістю рисунків і таблиць. Разом з тим, в процесі рецензування дисертаційної роботи та автореферату встановлено ряд недоліків і є зауваження та побажання:

1. В роботі наявні поодинокі стилістичні та орфографічні помилки (с. 35, 79, 111, 130).

2. В розділі «Огляд літератури» досить мало посилань на літературні джерела за останні два роки.

3. Висновки 4, 5 і 6 є громіздкими і кожний з них доцільніше було б розділити на два.

В процесі роботи над оцінкою дисертації виникли уточнюючі питання:

1. Як Ви вимірювали показник акустичної щільності паренхіми щитоподібної залози і яке він має значення для практичної медицини?

2. Чому Вами переважно використовувались в дослідженні непараметричні методи статистичного аналізу?

Загальне враження від дисертаційної роботи позитивне, а вказані недоліки і зауваження не зменшують наукового теоретичного і практичного значення отриманих результатів, мають рекомендаційне спрямування і

не знижують наукову цінність дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота В.О. Гненної є науковою роботою, яка містить нові результати, що мають теоретичне та практичне значення для медицини, в сукупності вирішують важливе наукове завдання. Наукові положення та висновки, викладені в дисертаційній роботі, є новими. Достовірність їх обумовлена достатнім фактичним матеріалом, отриманим при використанні адекватних поставленим завданням методів дослідження. Всі основні положення дисертації викладені в публікаціях у фахових виданнях, їх кількість відповідає вимогам МОН України. Вказані зауваження не є принциповими щодо суті роботи і стосуються трактування результатів або оформлення роботи та не зменшують наукової цінності дисертації в цілому.

Отже, дисертаційна робота Гненної Валентини Олегівни «Морфометричні параметри щитоподібної залози практично здорових чоловіків і жінок» за науковою новизною, актуальністю, теоретичною й практичною цінністю цілком відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів» Постанови Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 656 від 19.08.2015 року та № 1159 від 30.12.2015 року) щодо кандидатських дисертацій, а її авторка заслуговує наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.01 – нормальна анатомія.

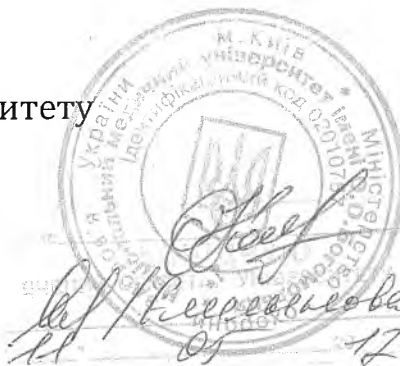
Офіційний опонент:

доцент кафедри анатомії людини

Національного медичного університету

імені О.О. Богомольця,

д.мед.н., доцент

О. І. Ковальчук